

Karl XII kröntes sig själv till Sveriges konung vid 16 års ålder. Hans storhetsvansinne närdes av några viktiga militära segrar, men hans taktik visade sig vara klart bristfällig, vilket karolinerna bittert fick erfara vid slaget vid Poltava år 1709.

lidanden för Polens folk. På konungens order ska man härja och bränna, folk ska "hängas på halva bevis, så att fruktan kommer och de måste veta, om man begynner med dem, så skonas intet barnet i vaggan". De hederliga och gudfruktiga bussarna kände stor förtrytelse över civilbefolkningens infama försök att slingra sig undan sväldöden. De mest förtappade sköt till och med på svenskarna. När 50 sådana nidingar hade inringats tvingades de i tur och ordning hänga varandra tills bara en återstod som expederades av svensk kula.

Karls taffeltäckare Hultman gjorde den fromma reflektionen att bönderna hade fått "en evärdelig minnesbeta derfore, att de understodo sig hindra en så hög, mild, nådig, mäktig och tappr konung att med sin här tåga genom deras land". Till slut uppnådde Karl sina drömmars mål – August detroniserades (kortvarigt) och en nickedocka intog hans plats.

En fransk diplomat som hade studerat Karls betende gjorde följande karaktäristik:

"Han tror sig vara en Guds fiskal på jorden, sänd att bestraffa all trolöshet."

NÄR FATWAHN MOT AUGUST hade fullbordats var tiden mogen att krossa Peter genom att söka upp honom i Moskva. Hur det gick med den saken torde vara allom bekant. Det kan dock noteras att Carolus uppfattning att det var käckraktigt att använda artilleri på slagfältet stod karolinerna dyrt i Poltava. Taktisk koordinaton av olika vapenslag var inte hans starka sida. Den mytologiska, karolinska taktiken var en kadaverdisciplinerad bärsärkagång: ett skott i vitögat och sedan låta det svenska stålet bita. Efter katastrofen vid Poltava lämnar Karl XII spillrorna av sin armé och flyr till Turkiet. Att om-

kring 30 000 svenska krigsfångar försämrade i Ryssland tog han som en man – allting var Lewenhaupts fel. När han får bud om älsklingssystemen Hedvig Sofias död bryter han däremot samman i tårfloder och vägrar under ett helt år att acceptera faktum.

Den utdragna vistelsen i Turkiet har klart farsartade inslag med den imbecilla kalabaliken som klimax. Carolus vegeterar och intrigerar. Hans tendenser till verklighetsflykt djupnar. Han väntar på en imaginär svensk-polsk armé som ska förena sig med honom, när han anför en här av 100 000 turkar och tartarer norrut för att slutgiltigt näpsa Peter. I väntan på att turkarna ska hör samma hans blygsamma begäran planerar han hur Tessins slottsbygge ska skraddarsys för hans behov. Idén är att förvandla slottet till en med lönngångar rikligt försedd bunker – där ska majestetet dväljas, osynlig för sitt folk å la trollkarlen från Oz.

När Carolus fantasmagorier gick upp i rök drabbades han av en nervkollaps och tillbringade elva stumma månader på en divan. När han hade tillfrisknat tog han hästen norrut för att avsluta sin martialiska karriär med två katastrofala norska fälttåg. Liljegren anser att skottet vid Fredriksten var ett insiderjobb utfört av svågern Fredriks franska torped Sicre. Det kom inte en dag för tidigt. Till skillnad från det svenska folket var Karl inte det minsta trött på krig utan hade börjat tala om att ett 40-årigt krig kunde vara en bra sak.

ATT HITTA GODA SIDOR, för att inte tala om dygder, hos Karl XII är inte helt lätt. Att prisa modet hos en fatalist med storhetsvansinne, vars främsta nöje var att utsätta sig för onödigt livsfara, ofta på andras bekostnad – ter sig aningen sökt. En helnykterist som

"För hans självupptagna personlighet existerade andra bara som redskap och förbrukningsmaterial – mer eller mindre användbara under hans olika korståg"

startar dagen med 1,3 liter vin och avslutar den med 6 liter öl som sängfösare finner knappast nåd inför den Nationella folkhälsokommitténs basiliskblick. I beaktande av att Carolus ansåg att en bra karl borde klara av 15 skjut per älskogsnt framstår hans livslånga kyskhet som remarkabel. Sannolikt sublimerades den uppdämda libidon dock i någon mån av frekvent blodsutjutelse. Hans Resebibliotek innehöll två böcker – Bibeln och en Alexanderbiografi. Hans matematiska begåvning hade *idiot-savant*-karaktär. Döds-skottet räddade svenska skolbarn från att behöva nöta in 64:ans multiplikationstabell.

Mycket har ordats om kungens logiska intellekt "men när han spelade schack anföll den store taktikern med en pjäs i taget tills den blev tagen". Karls sociala talanger var inte framträdande "hans bordsklick var bondskt; tyst och i rasande fart glufsade han i sig stora mängder mat". Han hade för vana att slita knapparna ur rocken på den han talade med. Han undvek fruntimmer som pesten, men vid ett tillfälle gav han en minnesvärd dansföreställning. Utan tillstymmelse till takt slängde han med våldsam kraft omkring damerna som "härvaran"; alla kunde se vilka som hade bjudits upp av kungen ty "håret slokade och flaxade på alla sidor, och de sågo så tilltufflade ut". Kvinnlig fågning gjorde inget intryck på Karl – välskapta ynglingar sågs med blidare blick, till exempel Krimkhanens son:

"Han överträffar i fråga om skönhet alla fruntimmer i Sverige och Tyskland."

OM KUNGEN NÄGONSIN kände sig komfortabel i sociala sammanhang så var det hos sina råbarkade knektar. För hans självupptagna personlighet existerade andra bara som redskap och förbrukningsmaterial – mer eller mindre användbara under hans olika korståg.

Den engelske ambassadören Wenthworth som hade studerat kungen i Altranstädt konstaterade:

"Han är mycket nyckfull och halsstarrig, och det gör att hans bundsförvanter är rädda, ty han riskerar sitt liv och sin armé lika lättvindigt som andra människor gör i en duell."

Karl XII var utan tvekan beredd att strida till siste svensk. Det mest bestående intrycket efter ett studium av hans curriculum vitae blir en aura av torftig ödslighet – han påminner lite om Mumindalens miserabla Mårran. Hans livsgärning sammanfattas bäst av Macbeths karaktäristik av livet i största allmänhet:

"It is a tale told by an idiot, full of sound and fury, Signifying nothing."//